

La qualitat de l'ocupació de la indústria a Catalunya

Resum executiu

Col·lecció Estudis i Informes. Número 49

LA QUALITAT DE L'OCUPACIÓ DE LA INDÚSTRIA A CATALUNYA

INFORME

aprovat pel Ple del Consell de Treball, Econòmic i Social en la sessió
extraordinària del dia 26 de novembre del 2018.

Ponent

Gina Argemir

Director

Joan Antoni Santana

Coordinador

Matias Vives

Autors

Cristina Boada
Eva Mas
Inma Prior
Matias Vives

Membres del grup de treball

Gina Argemir, Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CCOO)
José Antonio Pasadas, Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)
José Martín Vives, Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)
Yesika Aguilar, Foment del Treball Nacional
Elena de la Campa, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC)
Lorena Torró, Confederació de Cooperatives de Catalunya (CCC)
Ramón Bonastre, Expert

Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya

Barcelona, 2018

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Creative Commons del tipus reconeixement d'autoria, usos no comercials i sense obra derivada. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. Podeu consultar un resum dels termes de la llicència a:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
Diputació, 284
08009 Barcelona
Tel. 93 270 17 80
Adreça Internet: ctesc.gencat.cat

A/e: ctesc@gencat.cat

ISBN: 978-84-393-9813 (obra completa)

Imatges:

Foto de negocis creada per onlyyouqj - www.freepik.es
"Àmbits de Catalunya 1995" de Joan M. Borràs (ebrenc) & V. Riullop (vriullop)

Barcelona, novembre de 2018

1. RESUM EXECUTIU

Els darrers anys s'ha produït una certa recuperació de l'ocupació coincidint amb el creixement de l'economia. Tot i així, però, hi ha dubtes sobre la qualitat de l'ocupació que s'està generant. Històricament, la qualitat de l'ocupació a Espanya i, per extensió, a Catalunya ha estat baixa en comparació amb altres països europeus, per bé que la qualitat de l'ocupació a la indústria respecte d'altres sectors sigui més elevada. La motivació d'aquest estudi, doncs, rau en estudiar un dels sectors tractors de l'economia pel que fa a la qualitat de l'ocupació, però que, al mateix temps, ha estat un dels més afectats per la crisi econòmica.

La qualitat de l'ocupació és multidimensional, fet que en complica la mesura i obliga a estudiar-ne diferents aspectes, sense que sigui fàcil arribar a ponderar-los. Així mateix, les fonts d'informació per analitzar-la a escala estatal són escasses i encara ho són més quan s'intenta aproximar la qualitat de l'ocupació d'unes branques d'activitat determinades per a Catalunya. Fruit d'això, els problemes de mostra de les diferents bases de dades estudiades han estat una constant de l'estudi i han condicionat l'aproximació que s'ha fet de la qualitat de l'ocupació a la indústria. En aquestes circumstàncies, s'ha optat per estudiar els salaris, la temporalitat, el temps de treball, la conciliació, la formació, la representació i participació dels treballadors, els factors físics, les condicions psicosocials i organitzatives i els riscos en la seguretat. Alguns d'aquests aspectes també s'han estudiat a partir dels fulls estadístics de vint-i-dos convenis sectorials. Tot i així, en molts casos, la poca mostra disponible, tant a les bases de dades com als convenis col·lectius, fa aconsellable tractar els resultats amb cautela.

Un dels principals problemes pel que fa a la qualitat de l'ocupació a Espanya és la inestabilitat laboral, que deriva en una elevada taxa d'atur i que pot provocar períodes d'atur llargs per al treballador/a. Així, la pèrdua de població ocupada durant la recessió iniciada l'any 2008 va ser més intensa a la indústria que al conjunt de l'economia. En canvi, durant la posterior recuperació iniciada el 2014, la creació de llocs de treball ha estat més moderada a la indústria que a la resta d'activitats. Aquesta evolució ha fet que la taxa d'atur registral a Catalunya sigui similar a la indústria que al conjunt de l'economia.

El sector industrial, en proporció, ha destruït un major nombre de llocs de treball durant la crisi. En canvi, però, ha mantingut millor els salaris per hora treballada i el nombre d'hores treballades de la població que s'ha mantingut ocupada. Això fa que en aquests dos ítems la indústria es mantingui per sobre de la mitjana. En el cas del nombre d'hores treballades a la setmana això és fruit del major percentatge de població que fa una jornada de 40 hores setmanals. En aquest sentit, la taxa de treball a temps parcial ha estat històricament baixa a la indústria en comparació amb el conjunt d'activitats econòmiques. Així mateix, aquesta ha augmentat menys en activitats industrials que en l'agregat de l'economia durant els últims anys.

La taxa de temporalitat sempre ha estat més baixa a la indústria que al conjunt de sectors d'activitat econòmica, tot i que les diferències s'han reduït lleugerament des de l'any 2008. En canvi el pes dels contractes temporals firmats a la indústria supera el del conjunt de l'economia, fet que podria indicar una rotació elevada. Així mateix, s'observa un ús més habitual de treballadors contractats a través d'ETT a la indústria. En aquest sentit, destaca el nombre de contractes necessaris per crear un lloc de treball, més elevat a la indústria que al conjunt de l'economia.

Pel que fa a la formació, d'una banda destaca el desajust entre la formació dels treballadors/ores i la demanda de qualificacions de la indústria. D'altra banda, la indústria té plantilles amb un percentatge de població amb estudis de secundària de primera etapa o inferiors per sobre de la mitjana; també existeix una aparent sobrequalificació autopercebuda pel desenvolupament de les tasques al lloc de treball. Així mateix, el percentatge de població ocupada que es forma s'ha reduït els últims anys, tant a la indústria com a l'agregat dels sectors. Aquest últim fet contrasta amb l'evolució a la majoria de països europeus, on el percentatge de treballadors que es formen ha crescut l'última dècada.

Un dels problemes pel que fa a la qualitat de l'ocupació a Espanya és el desajust entre demandes del lloc de treball i recursos per dur-les a terme, fet que deriva en estrès. Els resultats de la indústria a Catalunya en aquesta dimensió són ambigus. Així, per exemple, a la indústria sembla haver-hi una capacitat més gran per aturar-se i fer una pausa, i les exigències emocionals que requereix el lloc de treball són més petites. Tot i així, les persones treballadores del sector tenen la percepció que es treballa a gran velocitat, amb terminis ajustats, amb temps insuficient, poca autonomia i el suport social és inferior que a la resta d'activitats.

L'autopercepció dels riscos per a la salut i la seguretat laboral a la indústria és més alta que en l'agregat dels sectors, especialment pel que fa als riscos físics, químics i biològics. Així mateix, el sector industrial presenta xifres d'accidentalitat i de malalties professionals (especialment les derivades d'agents físics) per sobre de la mitjana.

La composició de la població ocupada a cada branca d'activitat és important per entendre millor les diferències en la qualitat de l'ocupació, doncs les problemàtiques de cada col·lectiu varien. Així, el pes de la dona a la indústria és baix i en menor mesura també ho és el pes dels joves i les persones de nacionalitat estrangera. En aquest sentit, destaca la singularitat de l'alimentació i el tèxtil pel que fa a la composició de la població ocupada, on el pes de la dona s'acosta a la mitjana de l'economia, el de la de nacionalitat estrangera la supera i el pes de la població amb estudis d'educació secundària de primera etapa o inferiors és elevat.

De l'estudi realitzat es desprèn que hi ha branques industrials que sobresurten per tenir, aparentment, una millor qualitat de l'ocupació. Seria el cas de l'energia, la química i cautxú i la maquinària i material elèctric. En canvi, hi poden haver branques industrials amb una qualitat de l'ocupació més baixa. És el cas de l'alimentació i tèxtil, arts gràfiques i aigua i residus. Aquestes se situen a la cua de la indústria en alguns, o molts, dels aspectes tractats: salaris per hora treballada més baixos, majors taxes de temporalitat, de treball a temps parcial, etc.

Tant les branques industrials amb una qualitat de l'ocupació alta com les que tenen una qualitat aparentment baixa en aquest estudi coincideixen amb el que apunten altres informes pel que fa a la qualitat de l'ocupació des d'un punt de vista sectorial a Europa. És a dir, el problema no sembla exclusivament català, sinó més aviat sectorial a escala europea.